

Het motivationele model van alcoholgebruik

Voorspellen drinkmotieven veranderingen in het drinkgedrag van Nederlandse jongeren?

Karen Schelleman-Offermans, Ronald A. Knibbe en Emanuel Kuntsche*

Motieven voor het drinken van alcohol zijn de redenen voor de uiteindelijke beslissing die iemand neemt om te gaan drinken en kunnen intern (vanuit de persoon zelf) of extern (door omgevingsfactoren) geïnitieerd worden. In deze studie wordt onderzocht welke motieven veranderingen in het drinkgedrag van Nederlandse jongeren voorspellen (H1) en of omgekeerde causaliteit, waarbij eerder drinkgedrag van jongeren toekomstige drinkmotieven voorspelt, kan worden uitgesloten (H2). In totaal hebben 454 drinkende jongeren van 13-16 jaar tweemaal een vragenlijst ingevuld (in november 2008 en november 2009). Hierin werd de Drinking Motives Questionnaire Revised afgenomen, er werd gevraagd naar hun totale wekelijkse consumptie en hoe vaak zij 6+ glazen gedronken hadden in het laatste half jaar. De resultaten geven weer dat sociale drinkmotieven, in tegenstelling tot 'enhancement'- en 'coping'-motieven, het meest voorspellend zijn voor een toename in de totale weekconsumptie en frequentie van 6+ drinken van jongeren. Ook kon omgekeerde causaliteit worden uitgesloten. Voor preventie betekent dit dat het algemene bewustzijn dat ook het drinken om sociale redenen schadelijk is voor jongeren, verhoogd zou moeten worden in Nederland. Ouders en andere belang-

* Dr. K. Schelleman-Offermans is postdoctoraal onderzoeker bij de vakgroep Health Promotion van Maastricht University/CAPHRI. E-mail: karen.offermans@maastrichtuniversity.nl.

Prof. R.A. Knibbe is hoogleraar sociale epidemiologie van alcohol- en druggebruik bij de vakgroep Health Promotion van Maastricht University/CAPHRI. Dr. E. Kuntsche is onderzoeker bij het Sucht Schweiz Research Institute te Lausanne en bij het Behavioural Science Institute van de Radboud University Nijmegen.

Dit artikel is gebaseerd op Schelleman-Offermans, K., Kuntsche, E. & Knibbe, R.A. (2011). Associations between drinking motives and changes in adolescents' alcohol consumption: a full cross-lagged study. *Addiction*, 106, 1270-1278.

rijke sociale actoren zouden een actievere rol moeten spelen in het verminderen van de beschikbaarheid van alcohol voor jongeren en het monitoren van hun drinkgedrag.

Inleiding

De persoonlijke risico's en maatschappelijke kosten ten gevolge van het drinkgedrag van jongeren zijn hoog (Gmel, Rehm, Room & Greenfield, 2000; Tapert, Schweinsburg & Barlett, 2004). Toch beginnen de meeste mensen al op jonge leeftijd met het regelmatig en risicovol drinken van alcohol (Kuntsche, Rehm & Gmel, 2004). Het is belangrijk de motieven voor het drinken van alcohol te achterhalen ofwel de redenen voor de uiteindelijke beslissing die iemand neemt om te gaan drinken (Cooper, 1994; Cox & Klinger, 1988, 1990; Kuntsche, Knibbe, Gmel & Engels, 2005). Volgens het motivationele model van alcoholgebruik (Cox & Klinger, 1988, 1990) zijn drinkmotieven de meest proximale factoren van alcoholgebruik; de factoren die het dichtst bij drinkgedrag staan. Daarom wordt aangenomen dat drinkmotieven het meest toegankelijk zijn voor verandering en dat zij tevens meer distale aan alcohol gerelateerde factoren reflecteren, zoals persoonlijkheid en verwachtingen van de effecten van het gebruik van alcohol (Cooper, 1994; Kuntsche, Knibbe, Gmel & Engels, 2007). Drinkmotieven zijn hierdoor belangrijke aangrijpingspunten voor de preventie van alcoholgebruik.

Drinkmotieven zijn gebaseerd op de affectieve veranderingen die mensen verwachten te bereiken door het drinken van alcohol (Cox & Klinger, 1988, 1990). Dit kan op twee manieren; mensen verwachten door het drinken van alcohol meer positieve gevoelens te bereiken (positieve bevestiging) of zij verwachten dat het drinken van alcohol negatieve gevoelens wegneemt (negatieve bevestiging). Bovendien kan een drinkmotief intern (vanuit de persoon zelf) of extern (door omgevingsfactoren) geïnitieerd worden. Drinkmotieven kunnen zodoende in vier verschillende klassen worden ingedeeld (Cooper, 1994; zie tabel 1).

- *Sociale motieven.* Mensen die wegens sociale motieven drinken, drinken alcohol om vanuit hun omgeving beloond te worden (extern, positief), bijvoorbeeld om beter van een feest te kunnen genieten.

Tabel 1. Het motivationele model van alcoholgebruik (Cooper, 1994; Cox & Klinger, 1988).

	Extern	Intern
Positief	sociale drinkmotieven	enhancement-motieven
Negatief	conformiteitsmotieven	coping-motieven

- *Enhancement-motieven*. Mensen drinken vanwege ‘enhancement’-motieven als zij positieve gevoelens vanuit henzelf proberen te intensiveren, bijvoorbeeld drinken om meer plezier te hebben of om dronken te worden (intern, positief).
- *Conformiteitsmotieven*. Deze houden in dat mensen drinken om sociale afwijzing te voorkomen (extern, negatief).
- *Coping-motieven*. Mensen gebruiken ‘coping’-motieven om negatieve gevoelens vanuit de persoon zelf te verminderen; bijvoorbeeld drinken om je problemen te vergeten (intern, negatief).

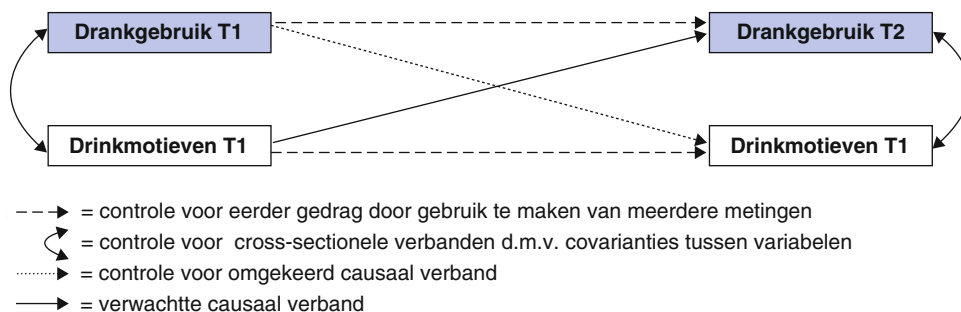
Eerdere wetenschappelijke studies hebben aangetoond dat deze vier drinkmotieven gekenmerkt worden door unieke drinkpatronen (Cooper, 1994; Cooper, Agocha & Sheldon, 2000; Kuntsche, Knibbe, Gmel & Engels, 2006; Kuntsche, Stewart & Cooper, 2008). Sociale motieven worden geassocieerd met gematigd drinken, enhancement-motieven met risicovol drinken en coping-motieven met zowel risicovol drinken als drinkproblemen. Echter, de wetenschappelijke studies die over deze drinkpatronen bij de verschillende motieven hebben gerapporteerd, zijn voornamelijk gebaseerd op studies waarbij drinkmotieven en alcoholgebruik op hetzelfde tijdstip zijn gemeten (cross-sectionele studies).

Er zijn tot nu toe maar enkele studies uitgevoerd met meerdere metingen (longitudinale studies) om de associaties tussen drinkmotieven en veranderingen in alcoholgebruik te onderzoeken (Carpenter & Hasin, 1998b; Cooper, e.a., 2008; Mohr, e.a., 2005; Read, Wood, Kahler, Maddock & Palfai, 2003; Richman, Flaherty & Pyskoty, 1992; Schulenberg, O'Malley, Bachman, Wadsworth & Johnston, 1996). Bovendien heeft geen enkele van deze longitudinale studies gecontroleerd voor de sterke cross-sectionele verbanden tussen drinkmotieven en alcoholgebruik en voor eventuele omgekeerde causale verbanden.

Op welke manier zou men het mogelijke causale verband tussen drinkmotieven en alcoholgebruik het best kunnen testen? Dit kan door gebruik te maken van:

- meerdere metingen (longitudinale data) zodat men kan controleren voor eerder gedrag;
- een methode die controleert voor de sterke cross-sectionele verbanden tussen drinkmotieven en alcoholgebruik op iedere meting;
- een methode waarin men kan uitsluiten dat er geen sprake is van een omgekeerd causaal verband (drankgebruik voorspelt drinkmotieven).

Een methode waarbij aan al deze criteria wordt voldaan, is ‘cross-lagged modeling’ (Taris, 2000). In figuur 1 wordt weergegeven op welke

Figuur 1 'Cross-lagged' model.

manier een 'cross-lagged' design aan deze criteria voldoet. Om na te gaan of drinkmotieven ook voorspellend zijn voor toekomstig drankgebruik, zou het pad van een van de drinkmotieven op tijdstip 1 naar drinkgedrag op tijdstip 2 significant moeten zijn. Hierbij controleren we in een 'cross-lagged' model voor eerder drinkgedrag (tijdstip 1) en omgekeerde causaliteit (van drinkgedrag op tijdstip 1 naar drinkmotieven op tijdstip 2). Vanuit theoretisch oogpunt is omgekeerde causaliteit (drinkgedrag voorspelt drinkmotieven) plausibel (Cox & Klinger, 1988, 1990). Bijvoorbeeld, als je zelf hebt ervaren dat het drinken van alcohol je een ontspannen gevoel geeft of je stemming positief laat veranderen, is het aannemelijk dat je in de toekomst ook drinkt om deze redenen. Het zou dus mogelijk kunnen zijn dat je alcohol pas functioneel gaat gebruiken als stressverlagend of stemmingsverhogend middel als je de psychoactieve werking van alcohol zelf ervaren hebt.

De twee hoofdvragen die wij proberen te beantwoorden in deze studie zijn:

- Welke motieven voorspellen veranderingen in het drinkgedrag van Nederlandse jongeren? (H1)
- Kan omgekeerde causaliteit, waarbij eerder drinkgedrag van jongeren toekomstige drinkmotieven voorspelt, worden uitgesloten? (H2)

Methode

DESIGN VAN DE STUDIE EN DEELNEMERS

Dit is een longitudinaal onderzoek bestaande uit twee metingen, afgenomen in november 2008 en november 2009. Een aselechte steekproef van 6.944 adolescenten, gestratificeerd naar leeftijd (13-15 jaar) en geslacht, werd getrokken uit de bevolkingsregisters van drie vergelijkbare Nederlandse gemeenten met 100.000-150.000 inwoners. Alle adolescenten uit de steekproef werden benaderd, totdat het beoogde

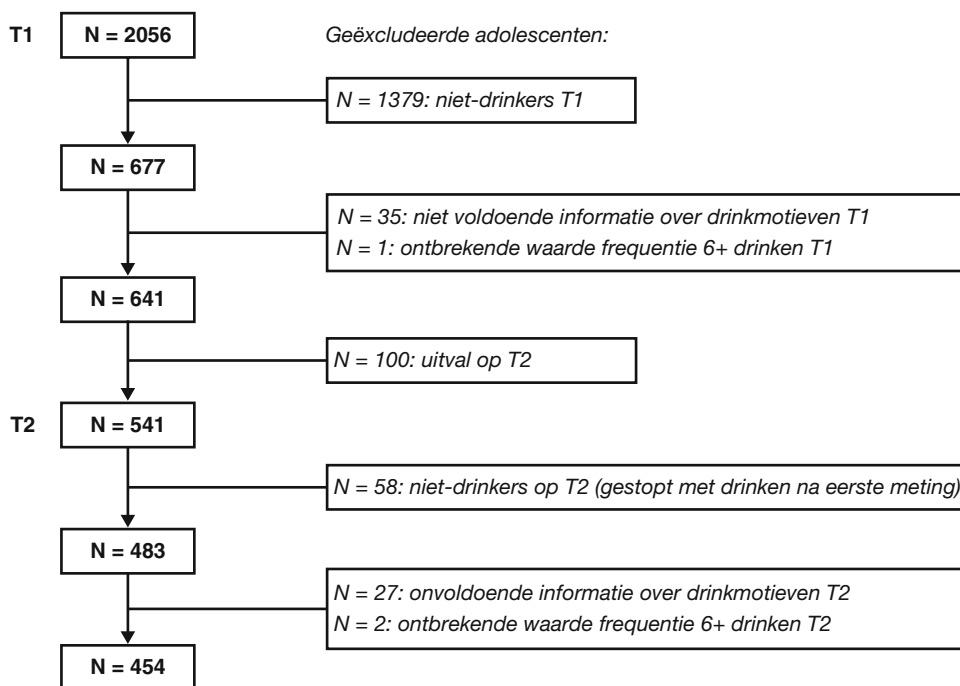
aantal deelnemers (ongeveer 660 per gemeente) werd bereikt. Na drie benaderingen werd het beoogde aantal deelnemers behaald; 20,4 procent van de adolescenten weigerde mee te doen aan het onderzoek, 29,6 procent stemde toe om aan het onderzoek deel te nemen en 50 procent werd verder niet meer benaderd.

In het onderzoek zijn verschillende inclusiecriteria gehanteerd (voor een schematisch overzicht zie figuur 2). Ten eerste werden alleen recente drinkers op T_1 en T_2 geïnccludeerd in deze studie, omdat drinkmotieven alleen gemeten kunnen worden bij mensen die alcohol drinken. Adolescenten die een totale weekconsumptie van $\geq 0,5$ glas rapporteerden in de laatste zes maanden, werden beschouwd als recente drinkers. Ten tweede werden alleen mensen die ten minste drie van de vijf items hadden ingevuld binnen de motieven (sociale, enhancement-, coping- of conformiteitsmotieven) geïnccludeerd in deze studie. Ten derde werden alleen de adolescenten geïnccludeerd van wie wij gegevens over drinkmotieven en drinkgedrag hadden op beide tijdstippen (T_1 en T_2). Een kleine groep adolescenten ($n = 58$) rapporteerde gestopt te zijn met drinken op T_2 . Het merendeel van deze adolescenten rapporteerde een lage totale weekconsumptie (< 2 glazen per week; $n = 50$) en niet ≥ 6 glazen te hebben gedronken op één drinkgelegenheden ($n = 55$) op T_1 . De 58 adolescenten die hierdoor niet opgenomen zijn in de studie, blijken lichte drinkers te zijn op T_1 .

Dit resulteerde in een uiteindelijke groep van 454 adolescenten (203 jongens; 44,7%), met een gemiddelde leeftijd van 14,8 jaar ($SD = 0,78$) op de eerste meting die zijn meegenomen in de analyses van deze studie.

PROCEDURE

Toestemmingsverklaringen van de adolescenten zelf en van beide ouders of verzorgers waren nodig voor deelname aan het onderzoek. Deelnemers werden geïnstrueerd de vragenlijst alleen en thuis in te vullen en daarna de ingevulde vragenlijst in de bijgevoegde envelop te verzegelen. Bij de eerste meting brachten huisbezoekers bij iedere deelnemer de vragenlijst in de envelop langs en haalden deze, na voltooiing, weer op. Bij de tweede meting zijn de vragenlijsten per post naar de deelnemers gestuurd en moesten zij de voltooide vragenlijst ook weer per post terugsturen in een bijgesloten en gefrankeerde envelop. Bij de eerste meting kreeg iedere deelnemer 5 euro als beloning voor de participatie; bij de tweede meting werden drie iPods touch verloot onder de deelnemers.

Figuur 2 Schematisch overzicht van de geëxcludeerde adolescenten.

MEETINSTRUMENTEN

Drinkmotieven. De Drinking Motives Questionnaire Revised (Cooper, 1994), bestaande uit twintig items (0 = bijna nooit/nooit; 4 = bijna altijd/altijd), werd gebruikt in dit onderzoek. Deze gestandaardiseerde vragenlijst heeft vier subschalen van elk vijf items: sociale motieven (Cronbachs $\alpha_{t1} = 0,77$; $\alpha_{t2} = 0,77$), enhancement-motieven (Cronbachs $\alpha_{t1} = 0,82$; $\alpha_{t2} = 0,83$), conformiteitsmotieven (Cronbachs $\alpha_{t1} = 0,78$; $\alpha_{t2} = 0,90$) en coping-motieven (Cronbachs $\alpha_{t1} = 0,88$; $\alpha_{t2} = 0,88$). Alle subschalen toonden een adequate interne consistentie met Cronbachs $\alpha > 0,70$ (Graham, 2006). Gemiddelde scores voor motieven werden meegenomen in de analyse en werden berekend door de somscore van iedere dimensie te delen door het aantal gerapporteerde items.

Totale week consumptie (TWC). DeTWC werd gemeten door gebruik te maken van een schaal die kwantiteit en frequentie van drinken meet. Respondenten rapporteerden het aantal dagen dat men gemiddeld alcohol gedronken had door de week (maandag tot en met donderdag; 0-4 dagen) en in het weekend (vrijdag tot en met zondag; 0-3 dagen) in het afgelopen half jaar. Ook rapporteerden respondenten het aantal

glazen dat ze gemiddeld gedronken hadden in het laatste half jaar op een dergelijke doordeweekse of weekenddag (0 = nooit; 16 = ≥ 15 glazen). De TWC werd vervolgens berekend door het alcoholgebruik tijdens weekdays (aantal gerapporteerde weekdays maal het aantal glazen) op te tellen bij het alcoholgebruik in het weekend (aantal gerapporteerde weekenddagen maal het aantal glazen). Een logtransformatie werd gebruikt in de analyse, omdat de TWC een positieve scheve verdeling vertoonde (Tabachnick & Fidell, 2001).

Frequentie van 6+ drinken. Frequentie van 6+ drinken werd gemeten aan de hand van een item waarbij de frequentie van ≥ 6 glazen per drinkgelegenheid in het laatste half jaar werd gerapporteerd (0 = nooit; 4 = driemaal of meer per week). Ook hier werd een logtransformatie toegepast vanwege de positieve scheve verdeling van de schaal (Tabachnick & Fidell, 2001).

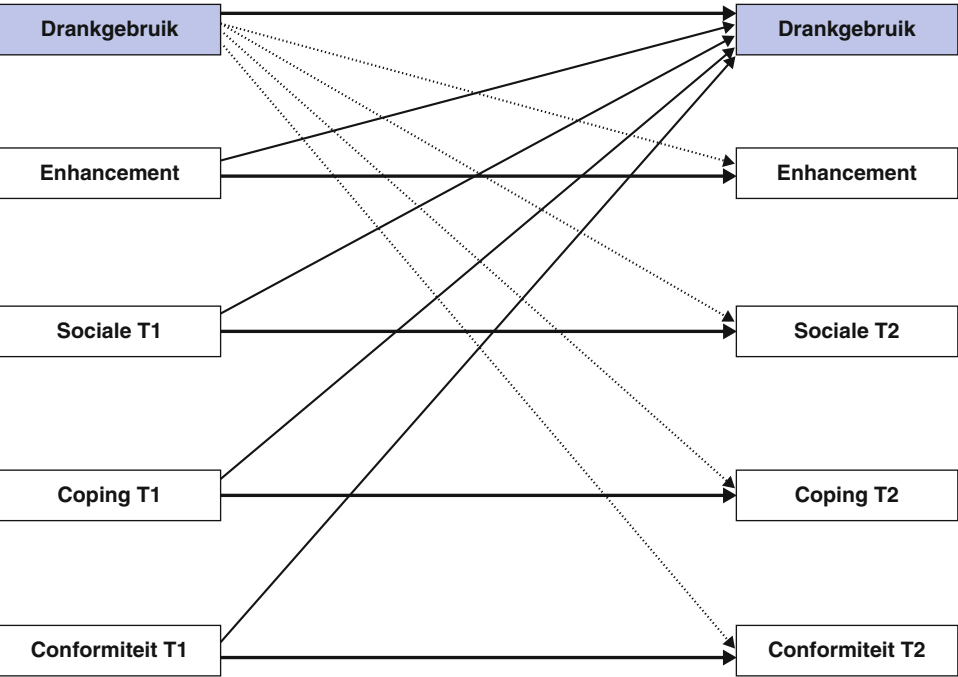
STATISTISCHE ANALYSE

Een gepaarde t-toets werd uitgevoerd om verschillen in gemiddelde scores in drinkmotieven over de twee metingen te testen. 'Structural equation modeling' in Mplus 5.2 (Muthén & Muthén, 1998-2009) werd gebruikt om de 'cross-lagged' modellen (zie figuur 3) te testen, waarin alle vier de drinkmotieven op de TWC en op HED apart werden getoetst. Gemeente (twee dummyvariabelen; grootste gemeente werd gebruikt als referentie), leeftijd, geslacht en opleidingsniveau van de adolescent werden gebruikt als controlevariabelen in de 'cross-lagged' modellen.

Resultaten

BESCHRIJVENDE RESULTATEN

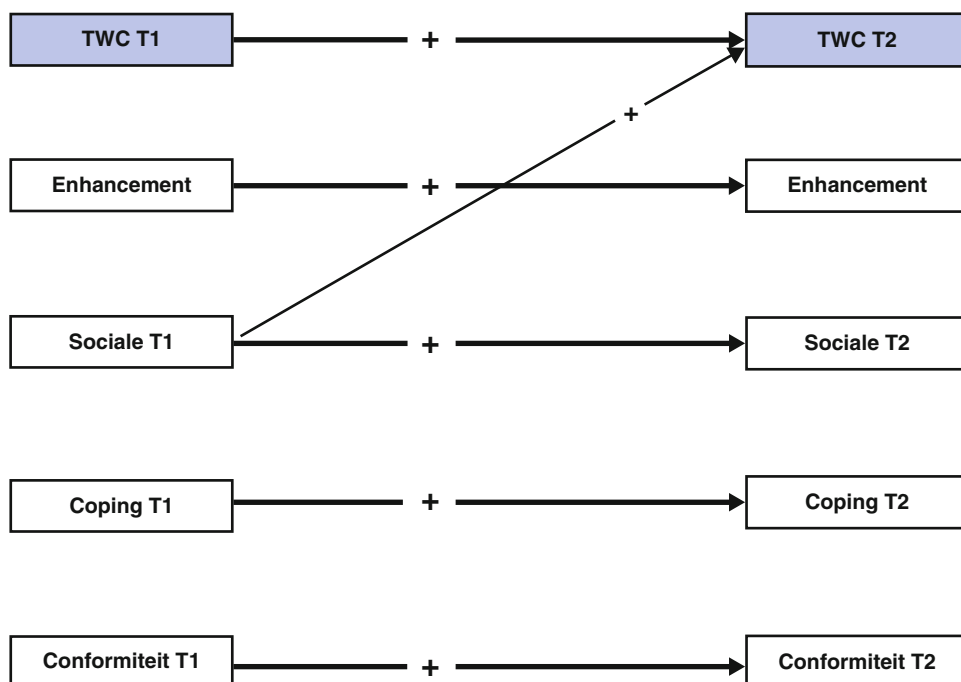
Adolescenten in deze studie scoorden hoger op sociale en enhancement-motieven, dan op conformiteit- en coping-motieven (zie tabel 2). Het drinken wegens sociale, coping- en enhancement-motieven steeg significant van T_1 naar T_2 , terwijl het drinken wegens conformiteitsmotieven niet significant veranderde. Ook het alcoholgebruik van adolescenten (TWC en HED) steeg significant van T_1 naar T_2 . Deze stijging is vergelijkbaar met die gevonden in eerdere Nederlandse studies naar alcoholgebruik bij adolescenten (Van der Vorst, 2007).

Figuur 3 Conceptueel model getest in deze studie. Stippellijnen: omgekeerde causaliteit; schuine pijlen: kruispaden.

Tabel 2. Gemiddelde frequenties van drinkmotieven en alcoholgebruik voor de eerste en tweede meting.			
	Meting		
Gemiddelde scores drinkmotieven per subschaal	T ₁ -gemiddelde (SE)	T ₂ -gemiddelde (SE)	t
Enhancement-motieven	0,77 (0,71)	0,89 (0,74)	3,39**
Sociale motieven	1,04 (0,84)	1,31 (0,90)	6,36***
Coping-motieven	0,28 (0,55)	0,44 (0,67)	5,20***
Conformiteitmotieven	0,06 (0,22)	0,08 (0,36)	1,32
Gemiddelde alcoholgebruikscores	T ₁ -gemiddelde (SE)	T ₂ -gemiddelde (SE)	t
Totale weekconsumptie (TWC)	4,69 (7,11)	7,25 (8,47)	6,71***
Frequentie van 6+ drinken	0,38 (1,34)	0,69 (1,60)	4,64***

*** p < 0,001, ** p < 0,01, * p < 0,05, df 453. SE = 'standard error', Min = 0: (bijna) nooit gedronken met dit motief; max = 4: (bijna) altijd gedronken met dit motief. Representatief voorbeeld: een gemiddelde score van 1,2 betekent tussen 'soms' en 'ongeveer de helft van de tijd' gedronken met het desbetreffende motief.

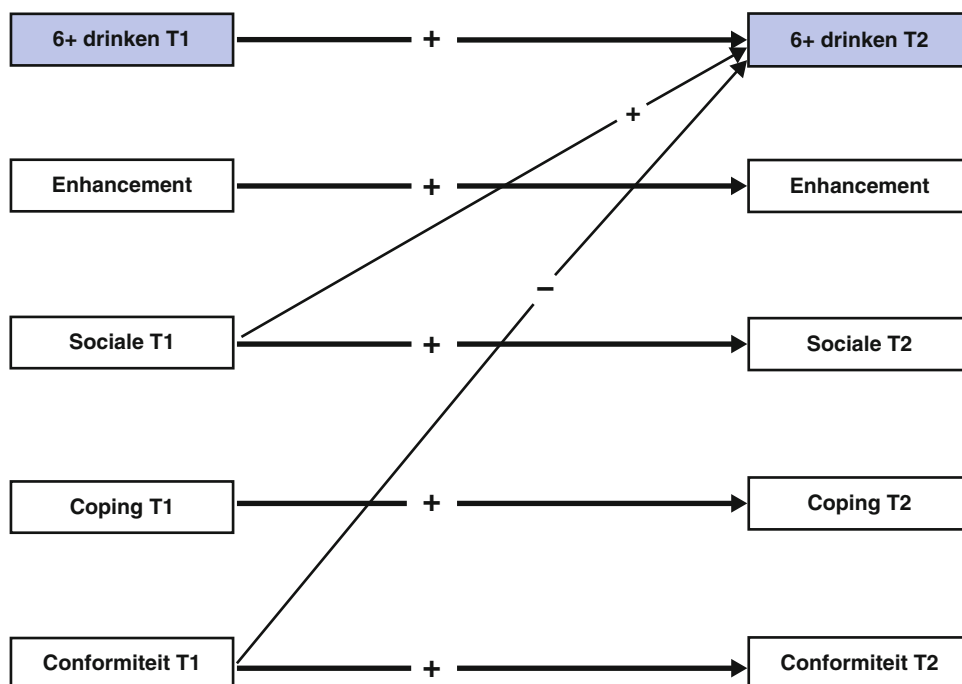
Figuur 4 'Cross-lagged' model voor drinkmotieven en totale weekconsumptie (TWC).*

RESULTATEN VAN DE CROSS-LAGGED MODELLEN

In figuur 4 en 5 zijn de significante paden van de 'cross-lagged' modellen weergegeven. De grootte van de effecten ('effect sizes') kunnen worden nageslagen in een in *Addiction* gepubliceerd artikel (Schelleman-Offermans, Kuntsche & Knibbe, 2011). In beide 'cross-lagged' modellen voorspellen hogere scores op drinkmotieven op T_1 een significante toename in hetzelfde drinkmotief een jaar later; drinkmotieven zijn dus al redelijk stabiel in deze jonge leeftijdsgroep.

Eerder drankgebruik is het meest voorspellend voor het drankgebruik een jaar later. Of drinkmotieven ook veranderingen in totale weekconsumptie en/of 6+ drinken voorspellen (H_1), wordt weergegeven door de kruispaden die lopen van drinkmotieven op T_1 naar drankgebruik op T_2 . De resultaten laten zien dat sociale drinkmotieven een significante toename in de totale weekconsumptie en frequentie 6+ drinken

* In de figuren 4 en 5 zijn alleen significante paden weergegeven. Covarianties tussen variabelen zijn geïnccludeerd in de analyses, maar zijn niet weergegeven in de figuren. Als controlevariabelen zijn meegenomen: geslacht, leeftijd, gemeente en opleidingsniveau.

Figuur 5 'Cross-lagged' model voor drinkmotieven en frequentie 6+ drinken.

van jongeren een jaar later voorspellen. Het drinken om zich te conformeren aan een groep (conformiteitsmotieven) voorspelde daarentegen een afname in de frequentie 6+ drinken een jaar later.

Aangezien er geen kruispaden van eerder drankgebruik op T_1 naar drinkmotieven op T_2 gevonden zijn, kan omgekeerde causaliteit worden uitgesloten (H_2). Dit geeft aan dat in deze groep Nederlandse en drinkende jongeren sociale drinkmotieven het meest voorspellend zijn voor een toename in hun drankgebruik.

Discussie

Deze studie beoogde de vraag te beantwoorden of drinkmotieven veranderingen in het drinkgedrag van drinkende jongeren voorspellen, indien men controleert voor eerder drankgebruik en omgekeerde causale verbanden (drinkgedrag voorspelt drinkmotieven). De resultaten laten zien dat drinkmotieven inderdaad veranderingen in drinkgedrag van drinkende jongeren voorspellen. Sociale motieven bleken het meest voorspellend te zijn voor een toename in de totale weekconsumptie en frequentie van 6+ drinken van jongeren. Tevens kwam naar voren dat het drinken om je te conformeren aan een groep (conformiteitsmotieven) een afname voorspelde in de frequentie 6+ drinken

van jongeren. Verder bleken preferenties voor drinkmotieven al redelijk stabiel te zijn in de adolescentie.

De bevinding dat sociale motieven in deze groep Nederlandse jongeren het meest voorspellend bleken voor een toename in hun drankgebruik, komt niet overeen met uitkomsten van met name Noord-Amerikaanse studies. In de Amerikaanse studies bleken sociale motieven juist samen te hangen met 'verantwoord' of matig alcoholgebruik in plaats van hevig alcoholgebruik (Kuntsche, e.a., 2005). Echter, de Noord-Amerikaanse drinkcultuur verschilt erg van de Nederlandse, zeker als het gaat om het drinkgedrag van jongeren in de leeftijd van 13-17 jaar oud (Brand, Saisana, Rynn, Pennoni & Lowenfels, 2007; Johnston, O'Malley, Bachman & Schulenberg, 2009; Van Laar, Cruts, Verdurmen, Van Ooyen-Houben & Meijer, 2008).

De drinkcultuur onder jongeren in Nederland is erg 'nat'; het is de norm om vaak en veel alcohol te drinken in sociale situaties (Van de Luitgaarden, Knibbe & Wiers, 2010). Een Nederlands onderzoek toonde aan dat 75 procent van het alcoholgebruik van Nederlandse jongeren plaatsvindt in publieke drinkgelegenheden (Knibbe & Oostveen, 1991), wat het bestaan van een 'natte' drinkomgeving onder jongeren in Nederland bevestigt. Mogelijk zijn sociale motieven voor het drinken van alcohol alleen het meest voorspellend voor een toename in drankgebruik als de jongeren in een 'natte' drinkomgeving opgroeien, terwijl enhancement- en coping-motieven het meest voorspellend zijn voor jongeren die in een minder 'natte' drinkomgeving opgroeien (Kuntsche e.a., 2005).

Het beschermende effect dat het drinken om conformiteitsmotieven liet zien op 6+ drinken, kan mogelijk verklaard worden doordat deze jongeren, om de groepsdruk om te drinken te vermijden, sociale situaties waarin veel alcohol geconsumeerd wordt uit de weg gaan. Immers, jongeren die alleen drinken om conformiteitsmotieven consumeren alleen alcohol als ze omgeven worden door andere jongeren die drinken. Overigens is het aantal jongeren dat drinkt om conformiteitsmotieven zeer klein.

Tot besluit

Samenvattend kan er worden geconcludeerd dat, zelf als er gecontroleerd is voor eerder drankgebruik en omgekeerde causaliteit, adolescenten die om sociale redenen drinken (o.a. om beter van een feest te kunnen genieten) een significant hogere totale weekconsumptie en frequentie 6+ drinken hebben een jaar later.

Gezien de wervingsmethode is het relevant om aan te geven hoe generaliseerbaar de resultaten van deze studie zijn. Doordat het percentage

van de benaderde adolescenten dat weigerde deel te nemen aan de studie relatief laag is (20,4%), is de kans op selectieve respons bij de werving van respondenten laag. De variatie tussen de drie geïncludeerde gemeenten veranderde bovendien niet de resultaten van het onderzoek. Deze punten geven aan dat de resultaten van deze studie met meer zekerheid gegeneraliseerd kunnen worden naar alle drinkende Nederlandse adolescenten van 13-15 jaar.

Echter, het is belangrijk dat de resultaten van dit onderzoek, aangezien dit de eerste studie is die de voorspellende waarde van drinkmotieven in een 'cross-lagged' model onderzoekt, gerepliceerd zullen worden in andere landen en met bredere leeftijdsgroepen van adolescenten.

IMPLICATIES VOOR PREVENTIE

De uitkomst van deze studie dat sociale drinkmotieven het meest voorspellend zijn voor toenamen in het drankgebruik van jongeren, is vanuit preventief oogpunt opmerkelijk. In vele eerdere studies bleken sociale drinkmotieven samen te hangen met matig alcoholgebruik, in plaats van met hevig alcoholgebruik (Kuntsche, e.a., 2005). Tevens komt de inhoud van de vragen waarmee sociale drinkmotieven gemeten worden (o.a. drinken om een speciale gelegenheid te vieren of meer van een feest te genieten) meer overeen met een verantwoorde manier van drinken, dan bijvoorbeeld het drinken vanuit enhancement-motieven (o.a. drinken om dronken te worden).

Ouders van adolescenten in Nederland denken vaak dat drinken vanuit sociale drinkmotieven niet schadelijk is voor hun kinderen (Schelleman-Offermans, Knibbe & Derickx, 2009). Echter, de resultaten van dit onderzoek geven aan dat bij Nederlandse jongeren juist sociale drinkmotieven het meest voorspellend zijn voor toenamen in het drinkgedrag. Het sociale drinken van Nederlandse jongeren neemt klaarblijkelijk een vorm aan waarbij het drinken 'om iets te vieren' of het drinken 'om meer sociaal te zijn' betekent dat zij deelnemen aan situaties waarbij veel alcohol wordt gedronken.

Voor preventie betekent dit dat het algemene bewustzijn dat ook drinken om sociale redenen schadelijk is voor jongeren, verhoogd zou moeten worden in Nederland. Dit zou men kunnen bereiken door bijvoorbeeld ouders beter voor te lichten over de risico's van het drinken van alcohol door jongeren in een sociale setting. Bovendien is het belangrijk om alcohol in sociale situaties minder beschikbaar te stellen voor jongeren, zodat de directe associatie die zij leggen tussen 'iets te vieren hebben' of 'een feest' en 'het drinken van alcohol' doorbroken kan worden. Men zou bijvoorbeeld ouders van adolescenten kun-

nen adviseren om strikte alcoholspecifieke regels te stellen en te handhaven, zodat de beschikbaarheid van alcohol in de privésetting thuis voor jongeren verminderd wordt (Van Der Vorst, Engels, Meeus & Dekovic, 2006).

Om de beschikbaarheid van alcohol voor jongeren via alcoholverstrekkers te kunnen verminderen, zou men de handhaving van de leeftijds grenzen voor alcohol kunnen verscherpen, de legale aankoopleeftijd voor alcohol kunnen verhogen en 'happy hours' of soortgelijke prijsaanbiedingen van alcohol kunnen verbieden (Klepp, Schmid & Murray, 1996; Maldonado-Molina & Wagenaar, 2010; O'Malley & Wagenaar, 1991; Van Hoof, Van Noordenburg & De Jong, 2008).

Literatuur

- Brand, D.A., Saisana, M., Rynn, L.A., Pennoni, F. & Lowenfels, A.B. (2007). Comparative analysis of alcohol control policies in 30 countries. *PLoS Medicine*, 4, 449-363.
- Carpenter, K.M. & Hasin, D.S. (1998b). Reasons for drinking alcohol: relationships with DSM-IV alcohol diagnoses and alcohol consumption in a community sample. *Psychology of Addictive Behaviors*, 12, 168-184.
- Cooper, M.L. (1994). Motivations for alcohol use among adolescents: development and validation of a four-factor-model. *Psychological Assessment*, 6, 117-128.
- Cooper, M.L., Agocha, V.B. & Sheldon, M.S. (2000). A motivational perspective on risky behaviors: the role of personality and affect regulatory processes. *Journal of Personality*, 68, 1058-1088.
- Cooper, M.L., Krull, J.L., Agocha, V.B., Flanagan, M.E., Orcutt, H.K., Grabe, S., e.a. (2008). Motivational pathways to alcohol use and abuse among black and white adolescents. *Journal of Abnormal Psychology*, 117, 485-501.
- Cox, W.M. & Klinger, E. (1988). A motivational model of alcohol use. *Journal of Abnormal Psychology*, 97, 168-180.
- Cox, W.M. & Klinger, E. (1990). Incentive motivation, affective change, and alcohol use: A model. In W.M. Cox (Ed.), *Why people drink: parameters of alcohol use as a reinforcer* (pp. 291-314). New York: Oxford: Gardner Press.
- Gmel, G., Rehm, J., Room, R. & Greenfield, T.K. (2000). Dimensions of alcohol-related social and health consequences in survey research. *Journal of Substance Use*, 12, 113-138.
- Graham, J.M. (2006). Congeneric and (essentially) tau-equivalent estimates of score reliability: what they are and how to use them. *Educational and Psychological Measurement*, 66, 930-944.
- Hoof, J.J. van, Noordenburg, M. van & Jong, M.D.T. de (2008). Happy hours and other alcohol discount in cafés: prevalence and effects on underage adolescents. *Journal of Public Health Policy*, 29, 340-352.
- Johnston, L.D., O'Malley, P.M., Bachman, J.G. & Schulenberg, J.E. (2009). Monitoring the future. National survey results on drug use, 1975-2008, vol. 1. Secondary school students (NIH Publication No. 09-7402). Bethesda, MD: National Institute on Drug Abuse.

- Klepp, K.I., Schmid, L.A. & Murray, D.M. (1996). Effects of the increased minimum drinking age law on drinking and driving behavior among adolescents. *Addiction Research*, 4, 237-244.
- Knibbe, R.A. & Oostveen, T. (1991). Young people's alcohol consumption in public drinking places: reasoned behaviour or related to the situation? *British Journal of Addiction*, 86, 1425-1433.
- Kuntsche, E., Knibbe, R.A., Gmel, G. & Engels, R.C.M.E. (2005). Why do young people drink? A review of drinking motives. *Clinical Psychology Review*, 25, 841-861.
- Kuntsche, E., Knibbe, R.A., Gmel, G. & Engels, R.C.M.E. (2006). Who drinks and why? A review of socio-demographic, personality, and contextual issues behind the drinking motives in young people. *Addictive Behaviors*, 31, 1844-1857.
- Kuntsche, E., Knibbe, R.A., Gmel, G. & Engels, R.C.M.E. (2007). Drinking motives as mediators of the link between alcohol expectancies and alcohol use among adolescents. *Journal of Studies on Alcohol and Drugs*, 68, 76-85.
- Kuntsche, E., Rehm, J. & Gmel, G. (2004). Characteristics of binge drinkers in Europe. *Social Science Medicine*, 59, 113-127.
- Kuntsche, E., Stewart, S.H. & Cooper, M.L. (2008). How stable is the motive-alcohol use link? A cross-national validation of the drinking motives questionnaire revised among adolescents from Switzerland, Canada, and the United States. *Journal of Studies on Alcohol and Drugs*, 69, 388-396.
- Laar, M.W. van, Cruts, A.N.N., Verdurmen, J.E.E., Ooyen-Houben, M.M.J. van & Meijer, R.F. (2008). *Nationale Drug Monitor. Jaarbericht 2007*. Utrecht: Trimbos-instituut.
- Luitgaarden, J. van de, Knibbe, R.A. & Wiers, R.W. (2010). Adolescents binge drinking when on holiday: an evaluation of a community intervention based on self-regulation. *Substance Use and Misuse*, 45, 190-203.
- Maldonado-Molina, M.M. & Wagenaar, A.C. (2010). Effects of alcohol taxes on alcohol-related mortality in Florida: time-series analyses from 1969 to 2004. *Alcoholism: Clinical and Experimental Research*, 34, 1-7.
- Mohr, C.D., Armeli, S., Tennen, H., Temple, M., Todd, M., Clark, J., e.a. (2005). Moving beyond the keg party: A daily process study of college student drinking motivations. *Psychological Reports*, 73, 96-962.
- Muthén, L.K. & Muthén, B.O. (1998-2009). *Mplus user's guide* (5th ed.). Los Angeles, CA: Muthén & Muthén.
- O'Malley, P.M. & Wagenaar, A.C. (1991). Effects of minimum drinking age laws on alcohol use, related behaviors and traffic crash involvement among American youth: 1976-1987. *Journal of Studies on Alcohol*, 52, 478-491.
- Read, J.P., Wood, M.D., Kahler, C.W., Maddock, J.E. & Palfai, T.P. (2003). Examining the role of drinking motives in college student alcohol use and problems. *Psychology of Addictive Behaviors*, 17, 13-23.
- Richman, J.A., Flaherty, J.A. & Pyskoty, C. (1992). Shifts in problem drinking during a life transition: adaptation to medical school training. *Journal of Studies on Alcohol*, 53, 17-24.
- Schelleman-Offermans, K., Knibbe, R.A. & Derickx, M. (2009). *Jongeren van 13 tot en met 15 jaar in Amersfoort: drankgebruik, en wat ouders ervan vinden*. Maastricht: Maastricht University.

- Schelleman-Offermans, K., Kuntsche, E. & Knibbe, R.A. (2011). Associations between drinking motives and changes in adolescents' alcohol consumption: a full cross-lagged study. *Addiction*, 106, 1270-1278.
- Schulenberg, J.E., O'Malley, P.M., Bachman, J.G., Wadsworth, K.N. & Johnston, L.D. (1996). Getting drunk and growing up: Trajectories of frequent binge drinking during the transition to young adulthood. *Journal of Studies on Alcohol*, 57, 289-304.
- Tabachnick, B.G. & Fidell, L.S. (2001). *Using multivariate statistics* (4th ed.). Needham Heights: MA: Allyn & Bacon.
- Tapert, S.F., Schweinsburg, A.D. & Barlett, V.C. (2004). Blood oxygen level dependent response and spatial working memory in adolescents with alcohol use disorders. *Alcoholism: Clinical and Experimental Research*, 28, 1577-1586.
- Taris, T.W. (2000). *A primer in longitudinal data analyses*. London: Sage.
- Vorst, H. van der (2007). *The key to the cellar door: the role of family in adolescents' alcohol use*. Nijmegen: Radboud Universiteit Nijmegen.
- Vorst, H. van der, Engels, R.C.M.E., Meeus, W. & Dekovic, M. (2006). The impact of alcohol-specific rules, parental norms about early drinking and parental alcohol use on adolescents' drinking behavior. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 47, 1299-1306.